

svých vyznavačů a k jejich osudu v kterékoli situaci a kdekoli (v. Rad, I., 16n). Vytvoření sakrálního svazu bylo postaveno na společné smlouvě s Bohem — Hospodinem. Tato smlouva hrála od počátku důležitou, ba ústřední roli v celém životě izraelského společenství. Neznáme žádnou jinou pospolitost, která by měla celý svůj život tak bezvýhradně založený na slavnostní smlouvě s jediným božským Pánem (Wright, 95). Není proto důvodu pochybovat o tom, že Desatero, ovšem ve své původnější stručné podobě, patří neodlučně k počátkům izraelské pospolitosti.

Podoba, ve které máme Desatero v dnešním biblickém textu zachováno, je ovšem daleko pozdější (neznámo, zda z doby Jóšijášovy reformy nebo až poexilní). V původní podobě se pravděpodobně skládalo jen ze strohých příkazů a zákazů. Vše ostatní jsou pozdější vysvětlující a zdůrazňující *liturgické doplňky*.

Jako celek je Desatero ve Starém zákoně zapsáno kromě Ex 20,1—17 ještě v Dt 5,6—21. Obě podání se v podstatě shodují. Odchylky jsou dokladem, že každé z obou podání náleželo k jinému tradičnímu okruhu, zachycuje jinou vrstvu a že tedy Desatero bylo užívaným textem na různých místech a v různých dobách izraelského společenství. Dá se zhruba říci, že Ex 20 zachycuje jeruzalémskou, kdežto Dt 5 severoizraelskou (snad bételskou) tradici.

Majestátní forma Desatera, která nemálo připomíná formu staroorientálních smluv krále veleříše s vazalskými králi (Wright, 94n), jeho zařazení v Ex na začátku souboru právních předpisů (k. 21—23) i četné narážky a citáty jednotlivých příkazů v jiných částech Starého (i Nového) zákona svědčí o tom, že Desatero bylo *základním textem* Boží smlouvy a mělo prvořadý význam v životě Izraelců. Bývalo spolu s jinými texty čteno při slavnosti stánků; to byla současně výroční slavnost nastolovací, při níž se Hospodin vždy znovu ujímal vlády (sr křesťanský advent) a Desaterem předkládal lidu svou královskou vůli. S tím souvisí dále i obnovování smlouvy (jednou za sedm let? Dt 31,10—13; sr Mowinckel, Alt, Stamm).

² Slova *prologu* jedinečným způsobem vyjadřují suverenitu a moc Hospodina, Boha Izraele, a zároveň jeho velikou lásku a náklonnost k lidu, který si vyvolil. Majestátní 'já jsem' nenechává na pochybách, že ten, který se zde představuje, je vznesený a rozhodný v činu. Jeho jméno *Hospodin* to podtrhuje.

Příkazy nevydává nějaký světský monarcha, byť hlásal, že je přijal od božstva, jak tomu bývalo v zákonících starého Předního Orientu, ani nějaký kmenový bůžek anebo národní božstvo. Příkazy vydává Pán veškerenstva, ten První a Poslední, živý, existující, svrchovaný nade vším (sr vk Hospodinova jména, 3,14). Tento Pán se prohlašuje vůči Izraeli jako jeho Bůh. Neznamená to, že by nebyl také Bohem jiných, ale že se zvláště přiznává k tomuto lidu, s nímž uzavírá svou smlouvu. Je tím také vyjádřeno, že podnět k tomu, aby Hospodin byl Bohem Izraele, nevyšel z lidu, ale od Boha. Izrael se ke svému Bohu nedostal svými silami. Bůh si jej vybral — a to ne pro nějaké zvláštní zásluhy, nýbrž právě proto, že byl chatrný. Kdyby se Hospodin k němu nesklonil, Izrael by nežil. Slova '*tvůj Bůh*' vyjadřují velkou Boží milost a důvěrný příklon Boha k Izraeli. Že to nejsou planá slova, dokládá připomínaný Boží čin: *vyvedl Izraele z egyptské země*. To byl a je pro Izraele po všechny věky čin základní povahy. Hrůza Egypta, líčená na začátku Exodu (k. 1—2 a 5—8), je zde shrnuta do dvou slov: '*dům otroctví*'. Tím bylo řečeno vše. V Egyptě, který se považoval za 'palác ducha Ptahova' (Egypt < Het-ko-ptah = palác [chrám] ducha Ptahova), bylo možno žít jen jako otrok. Život byl totálně spoután vládou faraóna, zplnomocněnce egyptských bohů, který byl přímo jejich vtělením. Vyvedení z Egypta znamená povolání k samostatné, svobodné existenci. Tím vlastně lid vzniká, je uveden v život. Ve vyvedení je záchrana, ale i vyvolení, neboť Hospodin zachraňuje tento lid pro sebe. Z otroků se stávají svobodné děti Boží, 'ze zasvěcenců smrti synové zaslíbení' (Bič, Jisráel v Egyptě, 111).

Prolog, který je tedy zvěstí o Boží lásce a záchraně, předznamenává celé Desatero jako projev péče milujícího Otce. Tak ztrácí charakter chladného zákoníku a stává se *ukazatelem* pravé cesty života, která je Bohem lidu nabídnuta. Lid po ní může jít, a proto i má jít.

³ V souvislosti s prologem vynikne pravý smysl, závažnost i závaznost *prvního přikázání*. Svrchovaný Bůh, Hospodin, který Izraele stvořil a vyvolil za svůj zvláštní lid, požaduje, aby byl uznáván jako jeho *jediný Bůh* (sr Dt 6,4). Přikázání nepopírá existenci jiných bohů, ale pro Izraele jako by neexistovali. Jakákoliv úcta a služba jiným bohům mimo Hospodina (heterolatrie — sr Achab, 1Kr 16,30—33), ale i cizím bohům vedle Hospodina (xenolatrie — sr Šalomoun, 1Kr 11,4nn) anebo splývání